

התורה והמצוה

עלון בענייני מצוה הלכה מנהג ועיונים בעבודת ה'

עלון מס' 38

תשרי ה'תשפ"ו

פרשת וילך

פרשת וילך (המשך פרשת נצבים הנחלקת בסימן ב"ג המלך) שבת שובה

דברי הרש"ר הירש זצ"ל בסיום הפרשה: אם נסקור עתה את אלפי השנים שעברו על העם הזה ועל "תורת משה", הרי בעינינו אנחנו רואים שהכל התגשם במרוצת הדורות. בסופו של דבר דווקא בעתות יסורים קשים, התאחד העם הזה עם התורה הזאת, ולמען התורה הזאת הוא עמד בעינויים שאין להם דוגמא בהיסטוריה. והתורה הזאת היתה לו לכנפי נשרים שהנהיגה ה' נשאה אותו על גביהן - מעל כל המבחנים ובעצמו של עולם המושיט לו רק איבה ונאצה התנכרות ותנאי ניוון - למען יגיע לעוז רוח, לכח חיים ולחידוש נעורים מתמיד. ויחד עם זה היתה התורה מקור של אורה ואמת לכל העולם; ממנו שתר - ושותים - כל העמים שה' הפיץ את העם הזה ביניהם על בגידתו; ועודנה גם היום עץ החיים, שבניו הפזורים שותלים את יונקתיו בשדה העתיד של מדינות ועמים. ממנו זרע השלום והאמת המצמיח ישועה לכלל האנושות. וכל העולם כולו מדעת ושלא מדעת קוצר פריו כדי לחיות את נפשו.

ונמצא שישראל של הפריחה נעשה "יזרעאל" של הגלות, ואמרת הכנף של ההיסטוריה היהודית ויתערבו בנויים וילמדו מעשיהם התגשמה בשתי משמעויותיה במובן זה שסקירת העבר מביאה לידי מחשבה שה' בחר בעם הזה דווקא בשל כפל תכונותיו: ממרים הייתם עם ה'. ופנה אל אלהים אחרים מזה, לא תשכח מפי זרעו מזה. שתי התכונות האלה עושות את ישראל כלי מוכשר להגשמת מטרות ה' באנושות, שהרי גם בוגדים נושאים עמם נצוצות ונבטים - למרות בגידתם. והם מעבירים אותם אל חיק האנושות ונמצאת מלאכת ה' מסתייעת גם מהם.

הקורא את דברי הסיום של משה ומעביר לעיני רוחו את קורות העם הזה והספר הזה לא יוכל להתעלם מן ההכרה העולה מאליה: דווקא משום כך אינה יצירתו של "משה האיש" דווקא משום כך היא תורת ה' שמשה רק שליחו, ודווקא משום כך העם ותורתו הם אצבע אהים השלוחה אל האנושות.

עד כאן דברי קדשו הנפלאים של הגרש"ר הירש זצ"ל. כידוע, אחד מגדולי הדור האחרון זצ"ל אמר שמכמה מקומות בפירוש הרש"ר הירש על התורה, מוכח שדבריו נאמרו ברוח הקדש. העקרון אותו מביא בסוף דבריו חוזר על עצמו מספר פעמים בפירושו. המעיין ימצא גם קשר בין דבר זה לבין מה שהבאתי בשני העלונים האחרונים על אלה הנכשלים בהגדלת מנהיגים מסויימים, לעתים עד כדי שיתוף בסגנון הקרוב מאד לשילוש הטמא.

הזכרתי את הגרש"ר הירש. אזכיר כאן מה שכבר כתבתי לפני כשנה וחצי בעלון החדשי: מן הראוי לשים לב לכך שהאדם הגדול הזה אינו זקוק לאישור של אנשים קטנים ופשוטים כמונו. בחוגים מסויימים מרבים לצטט ולהזכיר מדברי הרש"ר כדי ללמוד כביכול כיצד לנהוג במצבים מסויימים. לעתים מסלפים את ההיסטוריה בצורה שהסיפור יתאים להם. לאחר מכן, מעיזים פניהם נגד גדולי עולם שחלקו עליו תוך כדי שמסבירים ש"מבחן התוצאה מוכיח שהרש"ר הירש צדק". בעיקר משתמשים בו בעניין הפרדת הקהלות, זאת בלי להתחשב בכך שהיו רבנים גדולים אחרים שלא הסכימו עמו.

ודווקא מאותם חוגים ניתן לשמוע הסברים על פרטים מסויימים בשיטתו, כביכול היו רק כהורות שעה. אכן, על דברים מסויימים אמר - או כתב - בעצמו שהם הוראת שעה עקב אילוצים מסויימים. אך בפרטים רבים אחרים, סבר שהם לכתחילה אף שאינם מקובלים כיום בקרב החוגים החרדיים הסטנדרטיים (ואף אז לא היו מקובלים על כל שכבות צבור שומרי התורה והמצוות). מה מכריח את אותם הוגי דעות לעמוד על כך ששיטתו של הרב הירש היתה רק הוראת שעה? האם לא פשוט יותר להסביר שזו היתה דעתו, אך הם הולכים לאורם של רבותיהם החולקים עליו?

ההסבר פשוט: לדידם כל הסבור סברות מסוג מסויימ, נפסל כאפיקורס וכדומה (אין מה להתרגש. אלו רק סיסמאות נבובות). אילו הרש"ר הירש באמת סבר כך, אין מנוס מלומר שלפי שיטתם אף הוא לכן, צריך באותה נשימה להסביר שזוהי היתה הוראת שעה. כלומר: לפי דעתם, גדולים כהרש"ר הירש זקוקים לאישורם. ☺

השלמה לעלון פרשת נצבים

בעלון פרשת נצבים הזכרתי את עניין הקדמת קבלת שבת. בין דברי כתבתי שברוב ככל בתי הכנסת שאני מכיר, מתקיימים - אפילו באופן רשמי - בערב שבת מניינים לתפלת מנחה סמוך לזמן שקיעת החמה, מה שמוכיח שאינם מקבלים תוספת שבת עד אותה שעה. ציינתי גם כי בקהלתנו מקפידים להתפלל ערבית ליל שבת וליל י"ט לפני בין השמשות, מה שמחייב את כולם לקבל שבת מבעוד יום. אציין כי הערוך השלחן כתב בחריפות נד המאחרים להתפלל ערבית ליל שבת, וכתב שדבר זה גורם לחילולי שבת על ידי המון העם. יצוין כי גם כיום, בקהלות רבות, מתקיים אמנם מניין של קבלת שבת בביה"כ, אך אין זה מחייב אף אחד, כי כל אחד עסוק בשלו, ורק מיעוט משתתפים במעמד. למעשה, המנהג היה לקבל שבת בתפילה, ומכיוון שהתפילה מתחילה בירידת החזן לפני התיבה לאמירת 'ברכו', כתבו הפוסקים ש'ברכו' הוי קבלת שבת לדידן'. מאוחר יותר כשהתקבל המנהג לומר 'מזמור שיר ליום השבת' (אגב, בקהלות

קדומות רבות נהגו לומר את המזמור הזה שנים רבות לפני שהתקבל בקהלות סדר קבלת שבת של תלמידי האר"י ז"ל, כתבו שמקבלים שבת כבר באמירת המזמור הזה, כיוון שהוא חלק מהתפילה, לא שיש עניין לומר את המזמור הזה כדי לקבל שבת.

עכ"פ, בדיוק בשבוע שעבר שוחחתי עם תלמידי כיתתי שיחיו על ענייני השבת. בין השאר דברתי על הדלקת נרות שבת. אחד הילדים (שימו לב: מדובר בתינוקות בני 3-4!) שאל כמסיח לפי תומו "הדלקת נרות זה שבת רק בשביל אמא". לא הבנתי את שאלתו (חשבתו שמתכוון שרק אמא מדליקה, ואל כל בני הבית). ואז הסביר שרק אמא מקבלת שבת בהדלקת הנרות. אבל אבא וכל הילדים עדיין לא. איני יודע מה הייתי אמור לענות לו. אבל תוך כדי הוא גם שאל שאלה טובה: "מתי לאבא נכנס שבת?", כאן כבר הייתי מוכרח לענות לו. נאלצתי להסביר לו שלאבא מתחיל שבת ממתי שהולך לבית הכנסת. מקווה שלא טעיתי בתשובתי הזו. אם אביו גבאי ומסדר לפעמים דברים בבית הכנסת תוך כדי קבלת שבת, הוא יבין שהתשובה שלי לא בדיוק נכונה.

נקודה אחת צריכה להיות ברורה: גדולי ישראל קבעו את זמן הדלקת הנרות זמן מסויים לפני בין השמשות כדי שלא יכשלו חלילה. עם התארגנות נכונה, אפשר תמיד למצא את הדרך כיצד לא לחכות עד הרגע האחרון. אם בכל זאת לא הספיקו לסדר כמה פרטים אחרונים, למען חינוך הילדים עדיף שהאשה תאחר להדליק מספר דקות אחרי הזמן (כל עוד יש מספיק זמן עד בין השמשות), אם האפשרות השניה היא שהילדים יראו את אבא מסדר את הדברים האחרונים לפני השקיעה. כמובן שישאל כל אחד את רבותיו. כמובן שהדרך הראויה באמת היא לארגן הכל בזמן, ולהדליק בזמן הראוי, בלי להגיע למצב בו צריך להכריע כיצד לנהוג.

השלמה לעלון ראש השנה

כתבתי כי בכל תפוצות ישראל נוהגים לתקוע בראש השנה נוסף על הקולות המחוייבים מדינא. העירני ידידי ר' ראובן בוגרד שליט"א כי בקהלות הקדושות של יוצאי תימן (בלדי) תוקעים רק ארבעים קולות בלבד (כן הוא גם מנהג אשכנז, בו נהגו רוב תפוצות ישראל בזמן הגאונים), ואינם נוהגים להוסיף עליהם כלל. משום מה, זכרתי שגם אצלם נהגו להוסיף על התקיעות. אכן, טעיתי. בקהלה שרשית ועתיקה כזו לא נוהגים כן, באמת לא שייך להגדיר כמנהג 'כל תפוצות ישראל'. תודה רבה על ההערה.

קוראים יקרים

העלון הבאים א"ה: * יום הכפורים * פרשת האזינו * חג הסוכות * שמיני עצרת * שבת בראשית
יעזרני ה' להוציא את העלונים הללו בזמנם
שנה טובה וחתימה טובה
יהונתן נוימן

להערות והארות בענייני העלון: יחזקת נוימן קצות החשן 9/6 מודיעין עילית. 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com.
ניתן לתרום (גם הנעזחות לע"ג, להעלאת, וכד') בעמדות נדרים פלוס: 'עדת יראים-אושטרייך' לשונות 'תרומות עבור קונטרסים וחבורים'

ציון 8: בעניין זה מוקלטת הערה או הרחבה בקו השיעורים: 0773541079. כמ"כ אשתדל בל"ג להקליט תגובות להערות הקוראים.
שלוחה 1: מאמרי המשך והרחבה לדברים שבעלון, ותגובות להערות. שלוחה 8: ניתן להקליט הודעות (ההודעה עצמה לא תושמע בקו). שלוחה 4: שיעורים וסיפורים לילדים (גיל הרך). שלוחה זו בבניה כרגע, אך ניתן כבר לשמוע מספר שיעורים וסיפורים.

זמני התפלות בקהלתנו ק"ק עדת יראים-אושטרייך מודיעין עילית (נתיבות המשפט 111 ב')

פרשת וילך: מנחה בצום גדליה: 5:45. מנחה עש"ק ובשב"ק: 5:45. שחרית בשב"ק (קבוע): 8:30. ערבית מוצש"ק: 6:55.

יום הכיפורים: מנחה עיר"כ: 1:15. כל נדרי: 6:45. שחרית: 5:20. מנחה: 3:40 (שמות, תקיעה ותפלת ערבית: 6:45).
אזכרה נעימה ושמחה כראוי ליוה"כ * תפילות בקצב סביר וללא אריכות מיותרת * אמירת הפיוטים כמנהג הקדום, עם דברי מבוא קצרים לפנייהם * י"ג פעמים י"ג מידות בג' תפלות היום כמבואר בקדמונים * השתתפות הילדים בתפלות *

פרשת האזינו: מנחה בחול: 6:15. מנחה עש"ק ובשב"ק: 5:35. ערבית מוצש"ק: 6:50.

בגנה המקדש: וילך: כהונה: בלגה. לוי: ירמיה. שיר: י. והבאר. האזינו: כהונה: אפר. לוי: חנניה. שיר: ו ואז ישיר.

הודעה משמחת

ניתן להרשם לשיבת בין הזמנים חכמת שלמה

תפלת שחרית בצורה ראויה * שעת לימוד * כיבוד או ארוחת בוקר * שיעורים * תכניות * מלגה נאה
מיועד לבחורים מגיל י"ג ומעלה
להרשמה: 0527167567